

HOOFSTUK SES

KRITIESE EVALUERING

In hierdie hoofstuk reflekteer ek krities op my navorsing. Ek interpreteer my interpretasies. Ek besef terdeë dat op hierdie stadium van my akademiese ontwikkeling daar nog baie ruimte vir groei is. In die lig daarvan bied ek die resultate van die navorsing huiwerig aan, omdat niks aan die lig gekom het wat die wêreld sal skud nie. Ek maak kortliks melding van enkele van my eie ervarings ten tye van die navorsing. Verder sal ek sekere bevindinge weergee en aanbevelings maak. Ek sal sê hoe ek my navorsingresultate gaan bekendmaak, en wys op 'n paar moontlikhede waarvan ek bewus geraak het vir verdere studie.

*If the modernist is an engineer guided
by the laws of science, the
postmodernist is a storyteller inspired
by imagination.*

Paré

1 ERVARINGE

Ek het gekies vir 'n narratiewe werkswyse, en is nie teleurgestel deur die krag en teenwoordigheid wat verhale vir hierdie studie ingehou het nie. Dit wat die mense met hulle stories aan my gedoen het, is méér as wat ek hier kan beskryf. Opnuut het die waarde en betekenis van narratiewe as legitieme manier van weet, vir my aandag duidelik geword. Die kontak met Stadsleeu, Kanarieman, Wêreldstapper, Digterskilder en Des het my lewe en my navorsing kosbaar verryk. Die verhale het die ruggraat aan die totale navorsing verleen.

*So, you see, I am a very conservative
person.*

Jacques Derrida

Selfs in die literatuurstudie, het ek die meeste vervulling geput uit die grepe van onthulling van die persone agter die teorieë. Jung met die vertelling van sy ervaring bo-op die Alpe, en die aardse 'setting' langs die meer by Böllingen. Die stukkie persoonsonthulling van Derrida tydens die gesprek by Villanova Universiteit. Dat hy hom uitstekend in Engels uitdruk, die beskeidenheid en ryke humor wat hy openbaar, en die verhaaltjie van die Messias by die poorte van Rome. Brueggemann se deurlopende vuur, drif, passie en buitengewone energievlakke wat in sy skryfwerk uitstaan. Die mense, meer as die teorieë, het my aangegryp.

Ek het gedurende die proses van hierdie navorsing baie emosies beleef. Van optimisme en die gevoel dat ek nuwe dinge ontdek, wat deur die eeue nie ontdek is nie, tot teleurstelling, pyn en bykans wanhoop oor hoe groot die kenniswêreld reeds is. Dit is 'n verligting dat die navorsing afgehandel is, en gee vervulling en blydschap, tegelyk onsekerheid en 'n beskeie gevoel van hoe gering die bydrae is.

2 PERSOONLIKE ONDERHOUDE

Omdat ek narratief werk, was die onderhoude die hoeksteen van die navorsing. Ek het ongestruktureerde onderhoude gevoer, wat geleentheid gebied het tot vloei en vrye kommunikasie. Sodoende het my medenavorsers die geleentheid gehad om spontaan en uit die hart te praat oor die onderwerp. Met hierdie benadering het baie verhale na vore gekom en uiteenlopende onderwerpe is aangeraak. Ek staan positief teenoor die benadering, omdat dit my medenavorsers se betrokkenheid gemaksimaliseer het, en dit die ruimte geskep het waarbinne hulle eerlik en individueel hierdie onderwerp kon benader soos elkeen verkies het. Dit het veroorsaak dat die onderhoude 'n wyd uiteenlopende aard gehad het, en totaal van mekaar verskil het.

Die ongestruktureerde benadering het ook nadele ingehou, tot die strekking dat daar nie spesifiek by die onderwerp gehou is nie. My medenavorsers het onderwerpe op die tafel geplaas wat ek hoegenaamd nie voorsien het nie, soos die werklikheidsvraagstuk, waarheid, stomheid

tydens terapie en ook taal en kuns. Dit is alles onderwerpe wat ek nie beplan het om na te vors nie! Die temas is ook bykans sonder uitsondering meer filosofies van aard. Die gevolgtrekking waartoe ek gekom het, is dat die vrye aard van die onderhoude daartoe gelei het dat ek besonder baie gesukkel het om deur die studie gefokus te bly. Ek was tussen twee vure. Aan die een kant wou ek my medenavorsers se gesprekke en die onderwerpe wat hulle geopper het ter harte neem, aan die ander kant wou ek by my onderwerp bly, sover as moontlik. Ek het aan my eie moeilikheid meegewerk deurdad ek toe agter nuuskierigheid aangelees het. Ek was nie goed bekend met die meeste van die onderwerpe nie, en het die opleeswerk daarvoor boeiend en aangenaam ervaar, maar dit het my op baie sypore en dwaalweë gebring.

2.1 SAMEVATTEND

Ek kon meer gestruktureerd met die onderhoude omgegaan het.

Ek kon meer spesifiek, in groter diepte uitklaring oor enkele sake gekry het. Dit sou beteken dat ek herhaaldelik gesprekke moes voer, en spesifieke, gedetailleerde vrae in gestruktureerde onderhoude sou moes voer. Van die verhalende aard van die gesprekke sou dan verlore kon gaan.

*... grief, rage and praise, makes possible
hope, listening and answering.*

Walter Brueggemann

3 SELFVERSTAAN

Uit die staanspoor, selfs nog voor ek die navorsing aangepak het, was een van die grootste oorwegings om die studie te onderneem om dit te doen ter wille van my eie persoons groei en selfverstaan. Van die beginsels in die narratiewe benadering het my daartoe gelei om rekenskap te gee van my posisionering, en om te strew na nadenke oor eie vooroordele, my kultuur, die diskoerse in die samelewing en om my te sensiteer vir 'n oplettende lees van die samelewing. My kontak met my medenavorsers, die literatuur, die

*Narrative theology ... is aimed at the
ultimate interpretation of 'the story of
our lives.*

van Huyssteen

akademiese gemeenskap, sowel as 'n toespitsing en nadenke oor die groot sosiale vraagstukke, het alles meegewerk tot my groei. Ek beseft dat dit 'n besonder subjektiewe aangeleentheid is, maar ten minste vir my eie gevoel het ek gegroei, en is tevrede daarmee dat ek in my doel geslaag het. Die rol van verbeelding in pastorale narratiewe terapie het vir my persoonlik meer duidelikheid en betekenis as voor die studie.

“Social science requires that we bring some degree of self-understanding to our work, since we are observing ourselves and in the process changing ourselves. There is not the reassuring gap between observer and observed that seems to make for ‘objectivity’ in the ‘exact’ sciences. But in the possibility of self-understanding there is the possibility of personal growth and, in the richest sense, education.. (<http://www.dur.ac.uk/r.d.smith/empiricism.html>)

Narrative overcomes two types of distance – between past and present; between me and you.

John Karl

Tydens 'n gesprek met die Phd groep gedurende Februarie 2003 het ek die volgende verhaal geskryf as 'n klein gedeelte van my kritiese refleksie op my werk tot op daardie stadium. Die doel van die gespreksgroep is om op 'n sosiaal konstruksionistiese wyse elke individu se studie te bevorder, en elkeen het 'n bydrae om te lewer. Hierdie gesprekke het baie tot die verryking van my navorsing bygedra. Ek het dit in Engels voorberei, en dit voel vir my eerlik en reg om dit net so te plaas.

4 “INVOLVED UNTO BLINDNESS”

WHAT IS AT STAKE WHEN SUBMITTING A THESIS IN PRACTICAL THEOLOGY?

Foremost is the question of how I perceive of science, then follows how I perceive of Theology, and then... and I personally think it's very important, I must be able to take a strong stance on what I perceive to be Practical Theology. Do I assume a stance of defence? Or do I take a strong, bold and enthusiastic approach that resonates my own beliefs and convictions, concerning the above-mentioned matters?

A SHORT PERSONAL STORY

Thanks to my Masters degree, I qualified for a bursary from the university for my PhD. The letter from the university stated that it was expected of me to complete my studies in two years time. I was motivated and filled with the conviction that I will indeed be able to complete in that time frame. During 2001 I started reading with vigour on my topic, collecting every available source of information I could lay my hands on. I attended the PhD meetings regularly, which helped a tremendous amount to keep me focussed and motivated. I was part of the Hammanskraal meeting which made some intense discussions on the article of Müller: “Therapy as fiction writing” as well as the article of Müller, van Deventer and Human: “Fiction writing as Metaphor for Research: a Narrative approach.” Both articles took Anne Lamot’s suggestion concerning writing Fiction, and using ABDCE as a way to approach the task of writing. An idea which originated from Alice Adams. The possibilities in using this approach for doing therapy was spotted by Müller, and in conversation with Human and van Deventer it was developed as an approach to doing research. The approach was discussed with the PhD group, and in a social constructionist way, making use of intense small group as well as large group discussions, it was agreed upon that this was a very useful approach to doing narrative pastoral research. There was excitement and expectations that we had discovered a great way of looking at and anticipating our research. I was part of the process, and felt a sense of ownership, pride and hope that this could really make a difference to enhance great research. There was this nice awareness that some of the great challenges before us, like science, postmodernism, research, theology, narrative and writing could be incorporated in this approach.

I decided to conduct my research according to the approach. It suited me just fine, and I was happy for at least having an organizing principle as a starting point. I attained the two articles, read them and thought that I understood!

But I made a huge mistake! I did not allow time for this approach to grow on me. I did not breathe the content, and allow for proper digestion. I did not take the articles serious enough, especially the first article, which is by far the

better of the two. I did not make provision for these stories within the articles to touch me, transform me and lure me into the mode, style and character of this kind of research. I was touched, but not deeply enough to understand well enough.

I started off in a dash, and was reading like mad, but without understanding where I am off to. I progressed very well and collected a huge amount of literature and stories, and had the joyful experience that good progress is being made. I handed in some work, and was pleased and encouraged by the feedback on my work. I still made rapid progress. And then came the time factor. Because I collected a very large amount of literature and stories and ideas, I suffered to put

Stories beget stories. We give them away when needed. They feed us and return blessings.

John Karl

it in writing in a relaxed and thoughtful fashion. I worked frantic for three months, seven days a week for hours at end. I got tired and frustrated and lost perspective as to the joy of my undertaking. I got so involved, that I felt entangled and disheartened. A lot of concepts were buzzing in my brain. My main purpose became just to finish. Only to get done with, irrespective of quality or personal satisfaction, or even allowing the research process to take its time. There was no time! I was pushing it. At that stage I was busy on development, and working at the climax at the same time. I had seventy-nine files open and was on the verge of confusion and despair. It was three o'clock on a Saturday

We all have stories; we just lack listeners.

Jackie Sullivan

morning, and I was in tears. I decided to stop, and I did in a big way. It was ten days before the deadline; I was so near to completion, yet so far away. It was a very big disappointment to me; it felt like I had failed myself and my friends and family, which followed my progress with true interest. It felt like I had stopped one metre short of the try-line.

By saying that I stopped, I mean I stopped dead like hitting a brick wall. I did not read anything, and tried not to think of my work at all. It was a great

physical and emotional relief. I took some holidays and it was the festive season so I relaxed in a serious manner.

After three and a half months I returned somewhat ashamed and shy and tentative to my work. I read it carefully and with curiosity. Why was I not able to submit? What happened? It was all there!

I let my own work grow on me and came to the conclusion that I didn't understand the ABDCE approach thoroughly. In a very relaxed fashion, one Sunday afternoon, I took the article: "Therapy as fiction writing" and read it slowly, with concentration and involvement, and it made a great difference.

For the first time a few things struck me with real intensity:

The reverence and the awe

The joy

The moral responsibility, together with the care

to understand too quickly, is not to understand at all.

I meditated on and visualised the story of "Bird by bird"

I saw it, felt it, and experienced the emotions and anxiety and tiredness of a child before such a huge task, and the wisdom and care of a loving father.

I took to heart the story of a man in a foreign country, overhearing someone, a street, a bookshop and the birth of a new marriage between fiction and therapy, a marriage that was to become a partnership between fiction, writing and science. The birth of a fresh, new, clever, exiting and truly original way of conducting research.

I remembered with a comforting thought the appearance of the lame dog, and smiled...

Slowly, I started to understand. I went back to my work, and things were different for me in a real and substantial way. It was an inspirational and excellent time of "exile." The waiting and patience was worth all the while. I took up my work with a renewed vengeance, bruised but the wiser for it. I now work slowly but deliberately towards the completion of the biggest and most joyful undertaking of my life thus far.

DISCOVERY, LESSONS LEARNED

Warning: Don't be mistaken; this approach is cleverer than meets the eye. It can bite if handled carelessly!

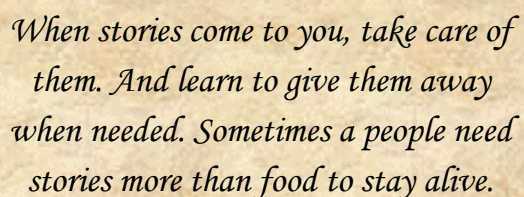
It is difficult research because of the great paradoxes involved, like the paradox between simplicity and complexity. It challenges you to use a huge amount of skill, experience, emotion, empathy, and commitment and dares you to lay yourself barren before your topic as well as your co-researchers.

It is value-laden research that makes an appeal on your honesty and integrity.

It is research from the heart, which entails that you are deeply in touch with yourself, people and your topic. It is emotionally draining and asks for a lot of patience and trust for that unique outcome that is essential in this approach.

It necessitates constant mind shifting. The old patterns and beliefs on the scientific discourse are deeply engrained; we tend to go back to the socially constructed thoughts and discourses that we have grown up with.

It is research for the bold and brave, because it touches on our inner being, our most precious and tender thoughts and emotions, it touches our mind and soul. It is difficult for it requires everything from our mind, and everything from

When stories come to you, take care of them. And learn to give them away when needed. Sometimes a people need stories more than food to stay alive.

The Badger

our hearts. The latter part is the real challenge. Science, from the heart. It's rare, it's precious.

This way of conducting research is not a short distance dash, neither a medium nor long distance relay. It seems to me it is a cross-country obstacle course over several days. Reserve some time for stopping to smell the flowers, enjoy the vistas, and a picnic spot on the way, to replenish your mind, body and soul. Work constantly, purposefully and most importantly...“ Let things develop.”

5 DIE WAARDE VAN SOSIAAL KONSTRUKSIONISME

Om maar net met 'n teorie te werk asof dit 'n hamer is, is goed en wel. Om egter onder die indruk te kom van die waarde van 'n teorie, dit te gebruik en die ervaring te hê dat dit jou en jou werk ten goede kom, is

*You must bring your entire being ---
body, mind and heart --- to the
encounter ...*

Stephen Gilligan

iets anders. Ek het onder 'n ervarende besef gekom van die waarde van sosiaal konstruksionisme. My gesprekke met my promotor, met ander akademici, met mede predikante, met terapeute, met medenavorsers, met medestudente uit die Phd gespreksgroep, was absoluut onmisbaar vir hierdie studie. Alleen, met boeke in 'n biblioteek, sou ek nie 'n kwart van die ontdekkings en onthullings gemaak het as ek dit nie sáám met, en deur mense gemaak het nie. My standpunt dat sosiaal konstruksionisme 'n goeie en opwindende manier van navorsing behels, is ruim beloon en as uitstekend bevestig.

6 DEKONSTRUKSIE

Die vrese vir my aanvanklike huiwering vir hierdie postmoderne hulpmiddel te benut is vroeg in die navorsing besweer. Die navorsing het vir my die heersende diskoers insake die verhouding tussen rede en verbeelding effektief gedekonstrueer, en ek vertrou dat die effek daarvan wyer as my eie lewe sal strek. Ek is uitermate gesensiteer vir die bevraagtekening van die geloofwaardigheid van die groot verhale, die onrepresenteerbare en die verhewene. Die misterie, is deur hierdie werk vir my opnuut geopen.

7 TEOLOGIESE REFLEKSIE

Ek het 'n "cultural-linguistic" standpunt ingeneem en daarbenewens 'n metaforiese teologie beoefen. Die vraag ontstaan tot watter mate ek getrou aan my paradigma gewerk het en hoe ek daarin geslaag het om deurlopend

*Imaginative prophetic ministry is
oriented to the creation of a new
reality.*

Charles Gerkin

by my benadering te hou. Binne die kultureel linguistiese benadering godsdienste gesien as “comprehensive interpretative schemes, usually embodied in myths or narratives and heavily ritualized, which structure human experience and understanding of self and world.” (Lindbeck 1984:32) Dit was my strewe om deurlopend by hierdie standpunt, hierdie posisionering te hou, en dit bly vir die leser om te oordeel of ek daarin geslaag het of nie. Verder het ek ten opsigte van praktiese teologie ’n eko-hermeneutiese standpunt ingeneem, en van harte gepoog om goed te luister na die Bybelse teks, die konteks en die verhale oor verbeelding in pastorale terapie, en daarna hierdie drie terreine in gesprek met mekaar te bring. My persoonlike kritiese evaluering hiervan is dat hierdie sake wel prominente aandag in die werk gekry het. Hoe goed, hoe duidelik die Suid-Afrikaanse konteks verreken is bly vir my ’n ope vraag. Ten spyte van goeie voornemens in hierdie verband, kon ek maar net nie daarin slaag om wyer as my eie mense, my kultuur, taal, kerk, universiteit en samelewing te werk nie.

Hoe goed die Bybelse teks tot sy reg gekom het, en hoe toepaslik dit benut is, is ’n onbeantwoorde vraag. Ek is die mening toegedaan dat die Teks wel ingewef is, maar of van die klein verhale, ooreenkomstig my benadering tot hulle reg gekom het, is ek onseker van. Wanneer ek peins oor die hantering van die ander groot konsepte in die teologie, soos die Godsleer, die Christologie, die Pneumatologie, die verbond, verlossing, om net enkele van die vele terreine van die teologie te noem, is ek van oordeel dat ek ’n baie spesifieke doel met die proefskrif gehad het. In hierdie sin het ek nougeset op my onderwerp gefokus en nie die totaliteit van teologiese konsepte probeer verreken nie. Hoe aanloklik dit ookal was om op hierdie konsepte te talm, ek het ’n narratiewe prakties teologiese proefskrif geskryf, en wou so naby as moontlik aan my onderwerp bly. My medenavorsers se verhale was my vertrekpunt, en ek het hard geworstel om getrou aan die verhale se inhoud te bly.

8 ’N VERHAAL VAN ONBENUTTE POTENSIAAL

Wat is die storie van verbeelding in pastorale terapie, nou dat ons die betrokkenes aangehoor en uitgeluister het? ’n Verhaal van verwerping. Van

ignorering. Sy is die impakspeler wat op die reserwebank sit. Sy is so polities en akademies gebrandmerk dat sy nie opgeroep word nie. Sy dra 'n brandmerk wat die modernisme en die verligting haar toegedien het. Gebrandmerk as onwetenskaplik en onbetroubaar. Sy word in die spel van die lewe, slegs selektief en oordeelkundig en na baie ernstige redelike bepeinsing aangewend. Sy word slegs aangewend as sy die goedkeuring van die rede het. Hoewel daar gesê word dat verbeelding in terapie benut word, en daar inderdaad hoopvolle tekens daarvan is, blyke daarvan en voorneme daartoe om hierdie saak prominensie in terapie te gee, blyk uit my navorsing dat verbeelding 'n verhaal het van onderbenutte potensiaal. Sy kan 'n baie groter en meer dinamiese rol in narratiewe pastorale terapie speel.

9 BEVINDINGE

Verbeelding word gering geskat. Soos Brueggeman (1989:7) praat oor die Bybelse teks in ons dag, “mostly reduced, trivialized and domesticated.” Dit veroorsaak dat ons in 'n wêreld lewe met “a truth greatly reduced” (Brueggemann 1989:1) lewe. Ek maak die toepassing dat hierdie vermindering en geringskatting ook op verbeelding betrekking het. Haar waarde word ook, soos die teks se waarde en vermoë, ontsaglik onderskat. Die invloed van verbeelding in ons samelewing, meer spesifiek in terapie, is beperk, nie omdat sy beperkte vermoëns het nie, maar omdat sy so onentoesiasies en halfhartig aangewend word. Dit dra by tot 'n vernouende wêreld wat algaande al minder opsies inhou. Kliniese rasionaliteit lê die kragtige moontlikhede van kreatiwiteit in ons samelewing aan bande.

Hierteen kan 'n persoon wat verbeelding wil benut weerstand bied, en verbeelding benut om 'n nuwe, oop en groter wêreld te ontvou. Die besef dat daar 'n groter werklikheid is, 'n beter wêreld, kan posvat en met entoesiasme nagejaag word.

Met vasgelooptheid, soos dikwels in die akademiese en terapeutiese lewe gebeur, dui verbeelding 'n derde weg aan, 'n weg uit.

Uit my navorsing blyk dat die mite dat daar 'n vaste, kenbare en enkelvoudige werklikheid bestaan steeds sterk onder mense leef.

Dit blyk uit verder dat dekonstruksie nie algemeen aan die orde van die dag is nie. Vrye, alternatiewe denke en individuele denke blyk ondergeskik te wees aan die diskoerse wat die breë kultuurgroep voorhou. Dit lyk veiliger om op gebaande weë te hou, as om met radikaal nuwe moontlikhede te eksperimenteer.

Dit blyk ook uit my navorsing dat die vroulike kant, die vroulike dimensie wat groot moontlikhede vir kreatiwiteit inhou, nie genoeg aandag, waardering en erkenning in ons samelewing kry nie.

*Narrative is a primary way the mind
organizes experience.*

John Karl

Kuns het unieke en uitsonderlike potensiaal om uitdrukking aan die diepste, onsêbare dimensies van ons bestaan te kommunikeer, en kan 'n baie groot bydrae lewer om terapeute se sensitiwiteit op te skerp. Die pastor behoort wye en gereelde blootstelling aan die kuns te hê.

Die belang van taal, taal se sêkrag, taal se moontlikhede tot skepping en herskepping en die instrumentele waarde wat taal het om verandering in terapie teweeg te bring is opnuut ontdek en beredeneer.

Daar word in die proefskrif gesuggereer na die skadelikheid van talle moderne mites soos die noodsaaklikheid van vooruitgang, groei en sukses. Dit bied geleenthede om omvangryk na te dink oor die talle skadelike mites wat ons huidige samelewing deursuur, byvoorbeeld dat erns groter gewig dra as speelsheid. Dit noodsaak terapeute as mense met 'n radikale vertwyfeling in die vanselfsprekendhede van ons samelewing, of dit nou in die wetenskappe of alledaagse lewe is, maak nie saak nie.

Die praktiese teologie is 'n brugwetenskap, 'n grenswetenskap. Dit is die taak van hierdie wetenskap om op die grens tussen die teologie en die geesteswetenskappe te funksioneer. Dit is ook die taak van praktiese teologie om twee wêreldes te lees en in verband te bring, naamlik die wêreld van die teks en die huidige samelewing. Aangesien een van die bevindinge van my navorsing is dat verbeelding 'n besondere vermoë het tot skakeling, tot verbande lê, en by uitstek 'n brugfunksie het, dan behoort praktiese teologie

as wetenskap aansienlik meer van haar dienste gebruik te maak, as wat tans die geval is.

In 'n "prose flattened world" (Brueggemann 1989:1) is daar 'n opmerklige gebrek aan passie. Die vuur, die drif ontbreek! Fatsoenlikheid is aan die orde van die dag. Gematigde uitsprake, gemiddelde denke het eerder die norm as die uitsondering geword.

Verbeelding kan as ontbrandingsmeganisme

funksioneer om ons weer aan te vuur. Om wakker geskok te word uit die nagmerrie van 'n saai lewe, en weer oor die teks, die lewe,

geregtigheid, trou, die liefde, ja al die temas in die lewe wat hulle daartoe leen, aangespreek te raak. Waar is die drif, emosie, verbintenis tot lewe? Miskien kan gedigte, die kuns, die Bybelse teks, ons weer help om ons menswees, die lewe, vurig entoesiasies tegemoet te gaan. Dit moet verbeel(d) word, voor so 'n lewe geleef kan word.

When one enters the woods noisily, the woods are quiet.

When one enters the woods quietly, the wood sing with sound.

Chinese proverb

Pastorale terapeute behoort hulle taalgevoeligheid, woordgevoeligheid, beeldgevoeligheid, simboolgevoeligheid te vergroot. Daarom is die literatuur wat hulle lees, die fliks wat hulle kyk, die gedigte wat hulle lees en gesprekke wat hulle voer van groot belang in die ontwikkeling van hulle sêkrag.

In verbeelding as verhaalskeppende aktiwiteit in narratiewe terapie speel meerdere handeling af. Die handeling van verbeelding lei tot die handeling van vraagstelling, na 'n taalhandeling en dan 'n handeling van vertel. Dit is 'n dinamiese, aktiewe gebeure. Dit is 'n taalgebeure, maar meer as dit.

9.1 KRITIESE EVALUERING

Hoewel die verhale van my gespreksgenote die basis van die studie gevorm het, en ek met eerlikheid van die verhale na die literatuur beweeg het, het die literatuurstemme uiteindelik die meeste prominensie geniet. Ek kon nie daarin slaag om te ontsnap aan die greep van akademiese redevoering nie. Die

akademiese diskoers het my deurlopend, keer op keer ingetrek tot 'n filosofiese redenering, eerder as fiksieskrywing.

10 TERAPEUTIESE RELEVANSIE

Aanbevelings

- Verbeelding kan en behoort meer in terapie benut te word.
- Om verbeelding optimaal te benut, eis 'n verbeeldingryke lewe.
- 'n Verbeeldingryke terapeut hou rekening met die vroulike kant van die samelewing. Sofia word geag, gevier en geniet en waardeer.
- Ek roep pastorale terapeute op om bedag te wees op skadelike mites en dit te bevraagteken.
- Ek daag pastorale terapeute uit om die mitiese dimensie van die terapeutiese situasie te verreken, en in ag te neem.
- Verbeelding kan nie anders as om taal van verbasing, van verwondering en metafoor te gebruik nie.
- Verbeeldingryke narratiewe pastoraat respekteer die misterie van lewe, dit hou die geheim van lewe oop.
- Hierdie benadering leen hom tot werklikheidskepping, langs die weg van verhaalskepping.
- Dit verhef, tot anderkant die wêreld agter die son.
- In 'n postmoderne samelewing, bring die verheffing weer ernstige vrae na 'n eietydse waardestelsel, 'n toepaslike etiek.
- Hierdie vorm van terapie hou rekening daarmee dat daar altyd méér is as wat tans die geval is. Méér betekenis, méér moontlikhede, méér antwoorde ens.

11 TERREINE VIR VERDERE STUDIE

Die invloed wat lang, volgehoue akademiese studie op die verbeelding van terapeute het kan nagespeur word. Dit wil lyk asof dit veroorsaak dat die taal

en denke van pastorale terapeute deur die intellek oorheers word, en dat verbeelding daarmee op die agtergrond geskuif word.

Hoe kan groter eenstemmigheid, of samewerking bewerkstellig word tussen verbeeldingryke terapie en verbeeldingryke prediking?

Wat kan die langtermyn gevolge wees vir 'n gemeente waar sowel 'n verbeeldingryke prediking, as verbeeldingryke terapie beoefen word?

Hoe kan verbeeldingryke terapie benut word in konkrete pastoraal terapeutiese situasies, by egskeiding, alkoholafhanklikheid, HIV/VIGS, gevangenisskap en talle ander?

12 BEKENDMAKING VAN NAVORSINGSRESULTATE

Ek is van voorneme om 'n artikel of twee insake hierdie onderwerp te publiseer. Ek wil graag 'n gespreksgroep op die been bring wat verder oor hierdie konsepte wil besin. Ek sal ook in terme van mentorskap en persoonlike verhoudings baie van my navorsingsresultate kan benut, tog is my aanvoeling dat hierdie maar voorlopige bevindinge is, dat dit maar die begin van my pad met verbeeldingryke narratiewe terapie is, en dat daar nog veel te leer, veel te ontdek is.

13 VERRUIMING

Die aanwending en benutting van verbeelding, kan geloof versterk. 'n Versterkte geloof kan vir die pastor, die pastorant en die kerk veel beteken. 'n Kerk wat verbeeldingryk aangeraak is, en wie se lidmate verbeeldingryk na kontak met die Groot stories gaan leef, sal 'n dramatiese inpak op die samelewing hê. Verbeelding open ons lewens vir die onrepresenteerbare, die verhewene, die skone. Dit is verheffend en maak 'n aanspraak op die uiting en waardering van die estetiese in ons lewens.

In die voortrollende beweging van verlede na toekoms, is daar lewensbeweging. Daar is 'n stuwings na môre en eendag. Vir hierdie dringend noodsaaklike lewenskrag is dit so belangrik om momentum te hê as daar energiek en passievol geleef wil word. Verbeelding dra by tot die toename van ons toekomsgerigtheid. Hearne (1984:38) skryf :“If the basic pattern of human

life is that of “passover” from past to future, from temporal to eternal, from the self to the other, from idolatry to worship, then we should expect to find this enacted, dramatized, symbolized, expressed in all human stories, myths, drama, ritual, poetry.” En, sê ek, in goeie terapie. Dit sal 'n terapie wees wat verhale, mites, drama, rituele en digkuns ruim en betekenisvol benut.

Terapie het toegang tot 'n onuitputlike bron van inspirasie, verbeelding. Die vraag is net, sal narratiewe pastorale terapie hierdie bron benut?

Met die bind en uitgee van hierdie navorsingsresultate was dit nog nie duidelik of mej. Verbeelding die aanstelling gekry het nie. Dit sou jammer wees indien haar aansoek weens vooroordele misluk...